

ramo odločno zavrniti predrzno njegovo trditev, da je šola prokletstvo za narod. V olepšanje svojega blatenja je pristavil, da je dal šolo liberalizem.

Vprašamo ga, kdo je dal in potrdil postave za ljudske šole in kdo jih še danes čuva? On to vé, kakor vemo mi. Naš vladar, in sicer tisti vladar, čegar nevredni podložnik je tudi sramotilec šole, ki proglašala za prokletstvo ljudsko šolo, katero je potrdil On po danih zakonih. Kdo je tedaj izdajica? Tak postavokletnik zasluži Efijaltovo ime in ž njim vsi njegovi somišljeniki, ne pa mi napredni slovenski učitelji, ki naloženo dolžnost izpolnjevajo tako, da nam ne more nihče ničesar predbacivati. S temi predrznimi besedami je vse zavedno učiteljstvo krvavo žaljeno, poleg tega se pa še kaj več dá izvajati iz te izjave. Če je šola prokletstvo, smo vsi učitelji, s Slomškarji vred, istotako prokletstvo za narod, kar pa mi napredni učitelji vračamo ogorčeni njemu v svetohlinski obraz v superlativu — nazaj. On je prej nego mi — prokletstvo za ljudstvo. Ta izjava pa meče še temnejšo senco vzpričo tega, ker se po cesarju potrjena šola proglašala za prokletstvo.

Po drugi strani pa nam kaže hinavščino in brezobraznost „Slomškove zveze“, katera pošilja vdanostne izjave cesarski hiši, zraven pa pusti take frivolnosti izuščati na občnem zboru.

Že do sedaj smo se sramovali takih tovarišev, sedaj pa je ngasnila zadnja iskrica, katera je morda tlela za njih kot tovariše istega dela in istih težav. Tega madeža ne izbriše tek časa, to si hočemo zapomniti za vse večne čase. Na nesramno vabljenje k vašim zborovanjem pod pretvezo, „vstopiti v to zavezo katoliškega učiteljstva, katerega pokrovitelj je Njegova cesarska visokost, nadvojvoda Fran Ferdinand sam, bodoči naš cesar, (kdo pa je sedaj?) kar bode za vas in za ves učiteljski stan častno in slavno“, (tako je pisal neki star učitelj v „Slovenca“) vam mora odgovoriti vsak zaveden učitelj in učiteljica: Bodite sami, kot prokletstvo za narod v svoji obskurni zvezici, pod patronanco ožlindranih rok! Mi pa ostanemo v ogromni večini tudi sami, izvršujoč svoj poklic v okviru od cesarja potrjenih postav ter ne maramo biti v družbi s takimi ljudmi, ki nimajo toliko poguma, da bi branili naš skupni dom — ljudsko šolo.

„Glumači.“

Dne 15. nov. l. l. je zboroval na Dunaju katoliški „šulferein“, kojega glavna naloga je, dajati „svetovno“ znanim političnim kričačem na „katoliški“ (?) podlagi — raznim Lichtenstein-ovcem, Lueger-jancem e tutti quanti — priliko, spuščati v svet „fulminantne govore“, seveda prepojene z navdušenim ognjem za „sveto katoliško stvar“.

Kot glavni govornik o šolstvu nastopa najraje oni mož plemenitega rodu z imenom princ Alojzij Lichtenstein — mož, ki se je že dne 19. marca 1889 izrazil pri onem zloglasnem predlogu: „Was immer das Schicksal unseres jetzigen Antrages sein mag, seien Sie überzeugt, wir werden nicht ruhen und nicht rasten, bis wir dem Volke, das uns gesendet hat, dasjenige bringen, was sein heiliges Recht ist.“ In kadar nastopa ta mož, odmeva po vsem „katoliškem“ taboru: „ljudstvo je govorilo po knezu Lichtensteinu“. Toda čim bolj hiti čas v svojo večnost, tembolj se oddaljuje Lichtensteinov predlog od vresničenja in ljudstvo zahteva glasneje in glas-

neje „sein heiliges Recht“ — toda popolnoma nasprotujočega od onega „Rechta“, kakoršnega si predstavljajo razni internationalni Lichtensteinovci — s tem, da izbaciva iz parlamenta glavne stebre „katoliškega šolskega poslopja“.

Tudi dne 15. nov. razkoračil se je oni isti Lichtenstein, ki je nekak uzor našim patentovanim katoličanom, čeravno je njegova stranka, imajoča iste temeljne želje kakor naša „katoliška narodna“ (?) stranka, glasovala proti slovenski univerzi — mogočno na onem „glumaškem“ odru „katoliškega“ šulfereina ter na dolgo in široko govoril o sedanjem šolstvu in sedanjem učiteljstvu, hvaleč se: „Wir haben den Muth, unsere Überzeugung durch die That offen zum Ausdruck zu bringen. Innerhalb ihrer Competenz führen Bürgermeister, Gemeinderath und Bezirksschulrath diesen Grundsatz consequent durch. Dass unsere Methode gegenüber dieser hohlen verderblichen Agitation die wichtigste ist, meine Herren, mögen sie aus dem Umstande ersehen, dass der tüchtige „Verein der Lehrer und Schulfreunde“ — (a la „Slomškova zveza“; opom. stavca) — welcher die besonnenen und correcten Elemente in Wien sammelt, rapid anwächst, während die revolutionären Vereine in demselben Masse Mitglieder verlieren. — — —“

In dne 29. in 30. dec. pretečenega leta je pa gledala bela Ljubljana „junaška“ krdela „krščansko-mislečega“ učiteljstva, ki je bilo zastopano v „častnem“ številu „krščansko-mislečih“ učiteljev in učiteljic, ki pa nosijo to „krščansko mišljenje“ edino le na jeziku, a njih srce je pa vže davno utrpnilo za pravo krščansko mišljenje, kakoršno je označeval naš Odrešenik.

Slušajmo, kako poroča glavno glasilo „krščansko-misleče“ intelligence o tem shodu; „Slovenec“ z dne 2. jan. t. l. piše: „Krščansko-misleče“ učiteljstvo se je sešlo pretekla dva dni v Ljubljani v „častnem“ številu. Sestanek je pokazal, da vrste „krščansko-mislečega“ učiteljstva „naraščajo“, in da to gibanje veselo „napreduje“ kljub vsem napadom nasprotnikov. Prišlo je na shod „lepo“ število učiteljev in učiteljic od „vseh“ strani slovenske domovine.

„Mnogobrojna“ je bila udeležba v nedeljo pri zabavnem večeru v veliki dvorani „Katoliškega doma“. Dvorana je bila „natlačeno polna“ učiteljstva in pa — občinstva, ki je prišlo počastiti slovensko (?) učiteljstvo.“

Ta uvod nas živo spominja onega kričečega hvalisanja, ki ga čujemo tako pogosto pred kakim glumaškim cirkusom v tej ali onej vasi. Tudi tu stoji „našmljeni direktor“ pred občinstvom, kričeč s svojim hripavim glasom: Le notri, le notri, tu vidite — — —

Ali kadar človek prestopi prag te tako hvaljene arene, čuti se razočaranega, kajti v njej zagleda le delujoče moči vsakdanjega kalibra, moči, katerim je tak glumaški oder neobhodno potreben za njih eksistenco, in tak oder jih vzdržuje pri življenju, pri politični karijeri, kajti drugače bi izgubili s svetovnega pozorišča liki jednodnevnicam.

Ni naš namen, kazati natančneje vse one „glumače“, ki so nastopili pri ravno kar vršči se predstavi v „Kat. domu“, glaseči se: „Sestanek krščansko-mislečega učiteljstva“, kajti tu so se predstavljali le taki akrobatje, ki so vže davno preživeli svojo dobo.

Načelnik nastopajočih glumačev je bil vsaj takoj v početku svoje predstave toliko pošten, da je izrazil, da je njih število še majhno, a da jih ne sme strašiti. A ostali glumači so se pri svojih predstavah bahali večinoma s tem, da bi jako radi pokazali svojo moč — a njih moči so preskromne,

ker jih je — premalo. A najbolj nas pa zanima glavni improvizator te glumaške družbe, dr. Šušteršič, ki hoče igrati nekakega slovenskega Lichtensteina — a s tem razločkom, da je Lichtenstein kavalir od nog do glave, dr. Šušteršič pa mož, ki zamore igrati glavno ulogo le pri naši „ožlindrani katoliško-narodni“ stranki.

Mož je rabil pri svojem nastopu vse one sto- in stokrat prežvečene fraze, ki so njemu tako pri sreč, skličujoč se pri tem na svojo moč, obstoječo iz one nerazsodne mase analfabetov, ki so mu jih prignali s pomočjo „križa in hudiča“ vsi kranjski duhovniki. Mož igra v svojem življenju — posebno izza časa I. majnika izvrstno ulogo prvega „glumača“, kajti na tem shodu se je povspel do one „krilate“ fraze, da sedanja šola — je in ostane prokletstvo za narod. Seveda „plačani“ akrobatje, to je „krščansko-misleče“ učiteljstvo, so pri tem izreku molčali liki egiptovskim mumijam — ker sužnji ne smejo ugovarjati svojim gospodarjem; čudimo se le temu, zakaj da deluje to „krščansko-misleče“ učiteljstvo na onih istih šolah, ki jih je sezidal liberalizem in zakaj je kak kruh — katerega se drži prokletstvo. To je le posledica — „krščansko-misleče“ logike. In najeto občinstvo je burno kazalo, da je dr. Šušteršič pravo zadel.

Po dr. Šušteršičevem mnenju je torej „sedanja šola prokletstvo za narod“. A kako se to strinja z njegovim pehanjem in govorjenjem za slov. univerzo v parlamentu. Ti dve dejstvi sta nam zagonetka, ki jo naša omejena pamet ne more tolmačiti. Eno ali drugo mora biti torej pesek v oči njegovim analfabetom, oziroma je bilo drugo dejstvo le poskus, ki se mu je pa grozno ponesrečil — oživiti svoj pokopani politiški ugled.

Da so pa naši patentovani „katoliški glumači“ hoteli zlorabiti vprašanje o slovenski univerzi edino le v to, da potegnejo svoj politiški voz iz globokega blata politiške korupcije — dokaz imamo v rokah — in sicer tako tehten dokaz, katerega je treba pribiti našim potomcem v trajen spomin. Dokaz je tu!

Shod, prirejen na čast „krščansko-mislečega učiteljstva“, ki se je zbral v „znamenju krščanske in narodne šole v pravem pomenu besede“ — ni predlagal in sprejel resolucije za slovensko vseučilišče v Ljubljani,* in te tudi ni smel, zakaj temu shodu je dal „pastirski blagoslov“ pokrovitelj, — ki zida šolsko poslopje v Št. Vidu, in ki je podpisal okrožnico za katoliško-rimsko univerzo.

In to smo hoteli pribiti.

Delovanje učiteljstva z ozirom na socialnopolitično strujo.

(Predaval pri zborovanju „Savinjskega učiteljskega društva“ Ivan Kramar, učitelj na Vranskem.)

(Dalje.)

V človeški družbi se kretajmo brez bojazni, glejmo vsaceму brez strahu v obraz v mirni zavesti, da smo člani stanu, kateremu po pravici spada odlično mesto v javnem življenju. Časi, v katerih so se učitelju hlače tresle, ako je zagledal kacega veljaka, so uže davno minuli.

* Pa tudi za izboljšanje učiteljskih plač se niso nič zmenili.

Uredn.

Obratno pa ne vzdiguje preveč glave in ne silimo v družbah s prvo besedo. Plato pravi, da je bolje spodleteti z nogo, kakor z jezikom.

Pomisli je, da Bog ni ustvaril človeku jezika samo za to, da ž njim govori, temveč tudi zato, da ž njim v pravem času molči. Prevelika ošabnost kazala bi polovičarsko izobrazbo in spravila ugled našega stanu v slabo luč. Svoje morebitne veljave ne obešajmo na veliki zvon in bodimo tudi tu uzor skromno okretnega človeka. Kakor se neznatna, skromna vijolica ne pozabi, temveč jo njen duh razodeva, da jo vsakdo z veseljem povzdigne iz tihega zavetja, tako učitelja skromnost v pravih mejah in dostojno vedenje diči in ga povzdigne v družbi. Da pa dosežemo dovršnost v družbenem občevarju, opazujmo natanko in pridno druge. Kar vidimo pri drugih slabega, to opuščajmo tudi sami, a kar vidimo dobrega, to posnemajmo! Ljudstvo učitelja pogosto sodi po njegovem obnašanju, vsled česar učitelj z olikanim vedenjem lahko pridobi ugled sebi, šoli in stanu. Nikakor pa ne zahajajmo preveč v družbo, ker so ja redki gostje najbolj dobrodošli gostje, tako se obratno ne odtegujmo preveč ljudstvu, ker se nam v tem slučaju tudi ono odtegne. Ako pa naletimo pri tem kedaj na kacega neotesanca, kateri pa morda v sreč ni še popolnoma pokvarjen, tedaj bodimo proti njemu poslanci ljubezni, katerih naloga je nevednost poučiti in nerodnost olikati.

Kakor je za učitelja eminentne važnosti olikano obnašanje, ravno tako je to za celo njegovo rodbino. Če je vobče grdo, ako je ženska zunaj „huj“ in znotraj „pfuj“, tedaj je tempotrebneje, da so učiteljske soproge ne le znažne pri obleki, temveč tudi na duši in jih dičijo vse one čednosti, katere so potrebne nam učiteljem. Vsled tega naj vsak učitelj, predno stopi v zakon, sluša srce in razum, da ne dobi soproge, katera ne postane le pravi križ za njega, temveč neizrečeno škoduje stanovskemu ugledu.

Kakor si izvoli večina učiteljev prostovoljno zakonski, tako jih pade mnogo neprostovoljno še v drugi ne baš prijetni, a potrebni vojaški stan. Gospoda, tukaj pa je nekaj, kar si moramo opetovano klicati v spomin, če hočemo, da povzdignemo še bolj ugled učiteljstva in šole. Ko smo bili vzeti v vojake z mojimi tovariši, še ni bilo dovoljeno služiti v cesarski suknji kot enoletni prostovoljec, temveč smo morali delati v počitnicah vaje, pri katerih smo ostali od prvega dne do svojega 12. leta „Ersatz-Reservisti“ in kot takšni pač smeli nositi zvezdice „skrite“, a ne na svojih ovratnikih. Vojaštvo nas je navadno nazivalo „otročji marterniki“ in v resnici smo bili tako žalostne prikazni v dotični „ohneformi“, da smo bili bolj pripravi za koruzna strašila, kakor pa za cesarsko službo. Hudomušni narednik se je namreč vsakokrat poslužil navade, nas obleči v isto obleko, katera je bila za ostalo vojaštvo že preslaba in nerabljiva. Ljudje na ulici so se zgražali nad vojaško opravo, a pomagalo je to toliko, kakor nič. Pripetilo se je, da sva sedela s tovarišem v gostilni in medtem, ko je bilo med koncertom pri sosednih mizah do zadnjega zasedeno, se k najini mizi ni vsedel prav nikdo, se sigurno boječ, da bi iz najine obleke ne prigospodarilo kakšne živalce. Ko sva zaradi pomankanja žepov na obleki izza nederja privlekla v robcu zavite groše in plačala, so se najbližji sosedi komaj odahnili. Pomislimo, li takšni prizori našemu ugledu koristijo?! Še žalostneje ulogo igrali smo v vojašnici pred navadnim vojaštvom. Kakšno sliko so si napravili o nas domači fantje-vojaki, ki so nas videli kot največje ničle, katere so sploh na svetu mogoče! Po tem so-